

СИЛАБУС КУРСУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ВІДНОСИН

Ступінь вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

Освітньо-професійна програма: **«Міжнародні та регіональні політичні комунікації»**

Спеціальність: **052 «Політологія»**

Рік навчання: **II**, семестр: **IV**

Кількість кредитів: **5**, мова викладання: **українська**

КЕРІВНИК КУРСУ

ПП: д. політ. н., проф. **Лазарович Микола Васильович**

Контактна інформація: lazar-m@ukr.net ; (0352)47-50-50#19-222

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Важливість вивчення дисципліни «Актуальні проблеми українсько-російських відносин» зумовлена агресією Росії в Україну, яка триває від 20 лютого 2014 р. Навчальний курс покликаний сформувати в студентів систему знань про особливості й загальні тенденції взаємин між Руссю/Україною та Московією/Росією в історичній ретроспективі, вміння визначати політико-правовий статус українських земель у складі Росії на різних етапах розвитку, розуміти мотивацію й завдання російських панівних кіл в Україні, екстраполювати їх на сучасні двосторонні політичні взаємини, висловлювати власні судження щодо них, прогнозувати можливі варіанти розвитку відносин між Україною та РФ.

СТРУКТУРА КУРСУ

Години (лек. / сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 / 1	1. Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми українсько-російських відносин»: від історичної ретроспективи до прогнозу	Знати предмет і завдання актуальних проблем українсько-російських відносин як навчальної дисципліни. Характеризувати територію України як одну з колисок світової цивілізації	Питання
2 / 1	2. Історичні витоки Української княжої держави IX–XIV ст.	Розуміти основні тенденції формування Київської Русі як держави українського народу. Спростувати міфи російських геополітиків про Київську Русь як першу фазу євразійської цивілізації	Тести, питання
2 / 1	3. Взаємовідносини України та Московії в XIV – першій пол. XVII ст.	Аналізувати вплив Золотої Орди на становлення московської деспотії східного типу. Визначати місце України в трикутнику Річ Посполита – Московська держава – Кримське	Проблемні завдання

		ханство	
2 / 1	4. Сподівання та розчарування міждержавних відносин України з Московією в 1654 – першій пол. 1657 р.	Аналізувати причини й передумови зміни зовнішньополітичної орієнтації гетьмана Б. Хмельницького з Кримського ханства на Московію. Визначати наслідки входження України під протекторат Московської держави. Акцентувати увагу на фактичному розриві українсько-московського договору 1654 р. після сепаратного Віленського перемир'я Московії та Речі Посполитої 1656 р.	Питання, тести
2 / 1	5. Московський чинник періоду Руїни в Українській державі (друга половина 1657 – травень 1686 р.)	Розуміти причини розриву гетьманом І. Виговським відносин із Московією. Визначати фактори перемоги українського війська в Конотопській битві. Розкривати сутність періоду Руїни, його причини та наслідки для України	Проблемні завдання, питання
2 / 1	6. Наступ російського царизму на політичну автономію Гетьманщини наприкінці XVII – XVIII ст.	Знати мету, засоби й механізми політики Московії, спрямованої на ліквідацію автономного устрою України. Аналізувати причини невдачі українсько-шведського союзу проти Московської держави. Визначати основні положення, особливості й значення конституції П. Орлика	Питання, тести
2 / 1	7. Україна в умовах російської загальноімперської державної системи (кінець XVIII – XIX ст.).	Характеризувати основні засади колоніальної політики Росії на українських землях. Знати причини, етапи й особливості українського національного відродження та форми репресій проти українства в Російській імперії	Проблемні завдання, питання
2 / 1	8. Суспільно-політичний і національний рух в Україні на початку XX ст.	Аналізувати особливості зародження та програмні засади українських політичних партій початку XX ст. Визначати здобутки національно-визвольного руху українців під час Російської революції 1905–1907 рр. Простежувати бойовий шлях легіону Українських січових стрільців та розкривати трагізм Першої світової війни для України	Питання, тести
2 / 1	9. Російський фактор розвитку Української національної революції 1917–1921 рр.	Характеризувати передумови й форми відродження національної державності в Україні на початку XX ст. Порівнювати характерні риси розвитку Української революції за часів Центральної Ради, Гетьманату,	Проблемні завдання, питання

		Директорії УНР та ЗУНР. Визначати причини й наслідки поразки українських національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.	
2 / 1	10. Міжвоєнна Україна під владою російсько-радянського тоталітаризму	Розуміти причини, статус і наслідки входження України до складу СРСР. Визначати основні тенденції громадсько-політичного життя України міжвоєнного часу, соціальні деформації періоду та становище основних верств населення	Питання, тести
2 / 1	11. «Українське питання» в роки Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – поч. 1950-х рр.)	Розкривати основний зміст радянсько-німецьких договорів 1939 р. та їх наслідки для українських земель. Аналізувати характерні риси націоналістичного й комуністичного рухів Опору в Україні та визначати внесок українського народу в перемогу над нацистською Німеччиною в Другій світовій війні. З'ясувати сутність підпільно-партизанської боротьби ОУН та УПА проти радянського тоталітарного ладу	Проблемні завдання, питання
2 / 1	12. Від десталінізації до неосталінізму: Україна в середині 1950-х – першій пол. 1980-х рр.	Характеризувати особливості процесу десталінізації в Україні. Визначати причини й наслідки передачі Кримської області до складу УРСР. Розкривати сутність курсу компартії на прискорення «злиття націй» та його вплив на русифікацію України	Питання, тести
2 / -	13. Україна на переломі: 1985–1991 рр.	Розуміти особливості соціально-економічного становища України в другій пол. 1980-х – на поч. 1990-х рр. Характеризувати розгортання національного руху в Україні в умовах «перебудови» та його мету. Визначати основні етапи формування багатопартійної системи в Україні	Проблемні завдання, питання
1 / 1	14. Становлення незалежної Української держави	Порівнювати основний зміст та напрямки діяльності президентів і урядів України. Визначати вплив Росії на політику Української держави. Аналізувати заходи України щодо її європейської інтеграції	Проблемні завдання, питання
1 / 1	15. Україна в умовах російсько-української війни (2014–2023 рр.)	Визначати причини та основні етапи російсько-української війни. Аналізувати заходи провідних країн світу щодо припинення бойових дій	Проблемні завдання, питання

Політика оцінювання.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Шкала оцінювання студентів:

<i>За шкалою ЗУНУ</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>За шкалою ECTS</i>
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30%	40%	30%
1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 8 тем по 5 балів – мах 40 балів. 2. Письмова робота – мах 60 балів.	1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 7 тем по 5 балів – мах 35 балів. 2. Письмова робота – мах 65 балів.	1. Підготовка КПІЗ – мах 40 балів. 2. Захист КПІЗ – мах 40 балів. 3. Участь у тренінгах – мах 20 балів.

Шкала оцінювання

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	залік
90-100	зараховано
89-70	
60-69	
26-59	не зараховано
1-25	

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Фліпчарт	1–15
2.	Ноутбук	1–15
3.	Проектор	1–15
4.	Паке́т презентаційних матеріалів	1–15

Підручники та навчальні посібники:

1. *Вітенко М.* Історія Росії. Від найдавніших часів до наших днів : навч. посіб. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка, 2013. 346 с.
2. *Лазарович М. В.* Актуальні проблеми українсько-російських відносин : навч.-метод. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 32 с.
3. *Лазарович М. В.* Ілюстрована історія та культура України : підруч. Тернопіль : Джура, 2022. 616 с.
4. *Лазарович М. В.* Історія та культура України : підруч. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 731 с.
5. *Полещук Т.* Історія Росії XIX – поч. XX ст. Львів : Паїс, 2008. 400 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник : навч. посіб. К. : Генеза. 1997. 395 с.

Основна література:

7. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.). К. : «МП Леся», 2016. 586 с.
8. *Грицак Я.* Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2022. 432 с.
9. *Грицак Я.* Нарис історії України : Формування модерної нації XIX–XX століття. К. : Генеза, 2019. 656 с.
10. *Голубенко П.* Україна і Росія у світлі культурних взаємин. К. : Дніпро, 1993. 447 с.
11. *Грушевський М. С.* Звичайна схема «русскої» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства. *Вивід прав України.* Львів, 1992. С. 7–13.
12. *Дейвіс Н.* Європа: Історія. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 1463 с.
13. Енциклопедія історії України: Україна – Українці: Кн. 1 / редкол.: В. А. Смолій (голова редкол.) та ін. ; НАН України. Інститут історії України. К. : «Наукова думка», 2018. 608 с.
14. Енциклопедія історії України: Україна – Українці: Кн. 2 / відп. ред. В. Смолій. К. : «Наукова думка», 2019. 1112 с.
15. *Залізник Л. Л.* Від склавинів до української нації. К. : Бібліотека українця, 2004. 256 с.
16. Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики. XX – початок XXI ст. : навч. посіб. / В. Ф. Салабай, І. Д. Дудко, М. В. Борисенко, М. П. Чуб. К. : КНЕУ, 2006. 368 с.
17. Історія українського війська / І. Крип'якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів та ін. Львів, 1992. С. 170–198.

18. *Кононенко К.* Україна і Росія. Соціально-економічні підстави української національної ідеї 1917–1960. Мюнхен : Український техн.-госп. інститут, 1965. 535 с.
19. Конституція України. К. : Центр навчальної літератури, 2020. 64 с.
20. Країнознавство : підручн. / за ред. В. П. Крижанівського та В. І. Головченка. К. : Київ. ун-т, 2009. 590 с.
21. *Лазарович М. В.* «Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2020 роки) : моногр. / Міністерство культури та інформаційної політики України. К. : ПП АВІАЗ, 2020. 452 с.: іл.
22. *Лазарович М.* «Розпочали стрільці українські з москалями тан...»: Збройна боротьба легіону УСС проти російських загарбників на Тернопільщині під час Першої світової війни. Тернопіль : Джура, 2019. 208 с.: іл.
23. *Лазарович М. В.* Українські січові стрільці у боротьбі за волю України : моногр. / Міністерство інформаційної політики України. Ічня : ПП «Формат», 2018. 766 с.: іл.
24. *Лазарович М.* І було пекло на землі...: Голодомор 1932–1933 років в Україні: передумови, механізми здійснення, наслідки. Тернопіль : Джура, 2008. 620 с.
25. *Лазарович М.* Політика українських урядів періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 років у сфері міжетнічних відносин: порівняльний аналіз : у 2-х кн. Кн. 1 : монографія. Riga : GlobeEdit, 2019. 688 с.
26. *Лазарович М.* Політика українських урядів періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 років у сфері міжетнічних відносин: порівняльний аналіз : у 2-х кн. Кн. 2 : документи і матеріали. Riga : GlobeEdit, 2019. 176 с.
27. *Лазарович М.* Російсько-українська війна (2014–2017 роки): короткий. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017. 240 с.
28. *Мадіссон В., Шахов В.* Сучасна українська геополітика : навч. посіб. К. : Либідь, 2003. 176 с.
29. Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980–2000 роки : підручн. / за ред. С. В. Головка. К. : Либідь, 2001. 624 с.
30. *Протопов А. С., Козьменко В. М., Шпаковская М. А.* История международных отношений и внешней политики России (1648–2010) : учебн. 3-е изд. Москва : Аспект Пресс, 2012. 384 с.
31. *Сардачук П. Д., Сагайдак О. П.* Україна в двосторонніх міжнародних відносинах (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : навч.-довід. посіб. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 328 с.
32. Україна і Росія в історичній ретроспективі : нариси в 3 т. Т. 1 : Українські проекти в Російській імперії / редрада : акад. НАН України В. М. Литвин (голова) та ін. К. : Наук. думка, 2004. 504 с.
33. Україна і Росія в історичній ретроспективі : нариси в 3 т. Т. 2 : Радянський проект для України / редрада : акад. НАН України В. М. Литвин (голова) та ін. К. : Наук. думка, 2004. 531 с.
34. Україна і Росія в історичній ретроспективі : нариси в 3 т. Т. 3 : Новітній український державотворчий процес / редрада : акад. НАН України В. М. Литвин (голова) та ін. К. : Наук. думка, 2004. 327 с.
35. Україна у сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти : моногр. / за ред. Ф. М. Рудича. К. : МАУП, 2002. 488 с.
36. Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. Т. 1 / редкол. : Л. В. Губерський (голова) та ін. К. : Знання України, 2004. 760 с.
37. Українська дипломатична енциклопедія : у 2 т. Т. 2 / редкол. : Л. В. Губерський (голова) та ін. К. : Знання України, 2004. 812 с.
38. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів) : підручн. 2-ге вид. К. : Кондор, 2011. 290 с.
39. *Abramson H.* A Prayer for the Government. Ukrainians and Jews in Revolutionary Times, 1917–1920. Cambridge : Harvard University Press, 1999. 258 p.
40. *Davies N.* Europe: A History. New York : Oxford University Press, 1996. 1365 p.

41. *Doroshenko D.* A survey of Ukrainian history. Winnipeg : Humeniuk publishing foundation, 1984. 873 p.
42. *Goldelman S. I.* Jewish national autonomy in Ukraine. 1917–1920. Chicago, 1968. 130 p.
43. *Hrushevsky M.* History of Ukraine. Hamden : Published for the Ukrainian National Association, 1970. 629 p.
44. *Lazarovych M.* «We will give our souls and bodies for our freedom»: Ukraine in the struggle against the armed aggression of the Russian Federation (2014–2020) : monogr. Kyiv : PE AVIAZ, 2020. 452 p.: ill.
45. *Magosci P. R.* History of Ukraine. Toronto : University of Toronto Press, 1996. 784 p.
46. *Plokhy S.* The Cossack Myth. History and Nationhood in the Age of Empires. Cambridge University Press. 2012. 408 p.: ill.
47. *Plokhy S.* The Gates of Europe: A History of Ukraine. New York : Basic Books, 2015. 397 p.
48. *Plokhy S.* Yalta. The Price of Peace. New York: Viking, 2011. 480 p.
49. *Subtelny O.* Ukraine: A History. 4th ed. Toronto: University of Toronto Press. 2009. 785 p.: ill.